עין משפט נר מצוה

קכה א מיי׳ פ״כ מהל׳ מאכלות אסורות הלכה ג:

קכו ב מיי׳ שם פי״ז הלכה כ:

קכז ג שם הלכה ו:

רבינו חננאל

ואקשינן עלה והא על הסכין נמי קתני שהוא טהורה, ליתני ר״ע זכינו שאין טומאה במקדש לא לידים ולא לכלים. ודחינן הכי אותה העת שנשנית משנה זו לא גזרו רבותינו טומאה על הכלים אפילו בחוץ, והכלים בכל מקום טהורים היו אם נגעו במשקין טמאין וכל שכן במקדש, אבל הידים שבחוץ טמאות, הוצרך ר״ע לומר כי במקדש לא גזרו עליהן טומאה. ואתקיף עלה רבא והא אשכחן דידים וכלים כאחת גזרו עליהן, דתנינן י״ח דבר גזרו בו ביום ומהן הידים וטבול יום והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין. ומשני רבא הכי הנח לסכין דאפילו בחוץ לא מטמיא, כי מאין תרד לה טומאה לסכין זו. אם מנגיעת הבשר בסכין. הא קיימא לן אין אוכל מטמא כלי, והסכין כלי הוא, ואם נאמר כיון שנגע בו המחט נטמא הסכין מן המחט. המחט כלי והסכין כלי הוא ואין כלי מטמא כלי ועמדו דברי רבא. ובאנו לחקור על זה המחט מאיזה דרך טמאה הבשר, ואמרנו אם המחט עצמה מטמאתה מספק דחיישינן שמא מחט זו טמאה היתה, הא אמרינן לא גזרו על ספק כלים הנמצאים בירושלים. ואוקמא רב יהודה במחט ידועה שנטמאת בטמא מת, ונמצא עכשיו בבשר שאינה ספק אלא ודאי. ור׳ יוסי בר אבין אוקמא בפרה חסומה, ובאה מחוץ לירושלים, שנתברר כי זו המחט מחוץ לירושלים בלעתה. וכי לא גזרו טומאה על ספק כלים, הני מילי בירושלים, אבל חוץ לירושלים גזרו, הזו המחט מחוץ לירושלים היא. וחזרנו לדקדק על מי שאמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים, למה הוצרך לומר זה, והלא שנינו כל הרוקין הנמצאים בירושלים כו׳, ופשוטה היא. ועוד הא דאמרינן לא גזרו על ספק כלים הנמצאים בירושלים, למה הוצרך לאמרו. והרי משנה שלימה שנינו בשקלים פ״ח כל הכלים הנמצאין בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאים, ודייקינן הני דאי טמאים נינהו למכתבא מילתא דלא טבולינהו בעי. הא ספק טהורין, ואמרינן אדרבה דייק מסיפא, דקתני דרך עליה הטורין, דמוכחא מילתא דודאי הטבילן, הא אחריני כולהו דאיכא למיחש שמא טמאין הן, ואפילו בספק טמאין. **ואסיקנא** לעולם רישא דוקא וסיפא למעוטי גזיראתא. פירוש הכלים הנמצאים דרך מעבר בבית הטבילה, דלא ידיע דרך עליה או דרך ירידה, ואתיא סיפא לאשמעינן שהן טמאים, וכי אינן טהורין אלא הנמצאין דרך עליה בלבד. ופירוש גזיראתא, כדכתיב וכן נגזרו ועבר. וכדמתרגמינן עברו גזו. והני מילי בבית הטבילה בלבד, אבל בירושלים הכל טהור. וגם מי שאמר לא גזרו על ספק כלים בירושלים, דוקא דהא **וחזרנו** להקשות כי מחט זו אם מחט טמא מת ודאי היא. אי הכי אדם וכלים נמי תטמא, דהא קיימא לן בחלל חרב חרב הוא כחלל, וכבר פירשנוהו למעלה בענין נר של מתכת שהוא טמא מת. ודחיי רב אשי עזרה כרשות הרבים היא, ותנן בטהרות פ״ו ספק טומאה ברשות הרבים טהור, עד שיאמר נגעתי, ואקשינן עליה מכלל דברשות היחיד כי האי גוונא טמא, והתנן בפ״ג חרש שוטה וקטן שנמצאו במבוי שיש בו טומאה הרי אלו בחזקת טהרה, וכל הפקח בחזקת טומאה, וכל שאין בו דעת לישאל ספקו טהור, והא חרש שוטה וקטן מפני שאין בו דעת להשאל ספקו טהור, וכל שכן מחט. ומשני כיון שהיא ספק טומאה הבאה בידי אדם, פירוש שהמתעסק בבשר הרי פקח הוא, כמי שיש בו דעת להשאל דמי, כד׳ יוחנן דאמר

יט: אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

בספק ידים [א] והנהו ידים דכל הפוסל התרומה מטמא ידים להיות שניות אינו אלא לקדשים [ב] כדמוכח בחגיגה ומיהו ר״י דהך גזירה ולא איכא הכא דחגיגה אלא מספק כשגזרו אספק ידים שיהיו שניות [ג] גזרו כמו כן מספק על ידים הטוגעות בראשון שיהיו שניות [ד] הלכך הני ידים שנגעו במקום שהוא ראשון להיות שניות אינו אלא דאין טומאת ידים במקדש: **ונימא** אין **טומאת ידים וכלים במקדש.** תימה לר״י ממה היה לו לכלי ליטמא אי ממשקין הא משקין בית מטבחיא דכן [ד] וי״ל דר״ע היא דאמר טומאת משקין לטמא מחיים דאורייתא א״כ אין ליה שיהא דכן וזה אין נראה לו לר׳ עקיבא יהיו דכן מלטמא כלים [ה] וא״ת דילמא כי אמר ר״ע זכינו עדיין לא נגזרה גזירה לכלים וגזירה דידים לקדש כבר נגזרה דלאמרינן בפ״ק דשבת (ד׳ טו. וש״ס) דשלחה גזר לקודש ואיהו גזרו לתרומה וי״ל דגזירה דכלים הייגו בי״ח דבר וי״ח דבר קדמו לר״ע וא״ת מנא ליה לגמרא שאין טומאת כלים במקדש דילמא בי״ח דבר גזרו על כלים אף במקדש והא דקתני שהסכין טהור היינו נשנית קודם י״ח דבר שהיה מעבדותו של ר׳ חנינא סגן הכהנים וי״ל דאם איתא דגזרו בי״ח דבר טומאה על הכלים במקדש ה״ל למיתני בהדיא בשום מקום לגאמעינן דהשתא דקתני שהסכין טהור קודם גזירה נשנית [ו]: **תרוייהו** בו ביום גזרו. תימה [ז] דידים לקודש [ט] שלמה גזר וי״ל דר״ע אי״ח דבר קאי שהיתה מחדש וה״ק בי״ח דבר כשעסקנו בדיני ידים לא רצו לגזור טומאת ידים במקדש [ח] **האי** סכין דנגע במאי. וס״ל דמיירי בלא משקין:

אין כלי מטמא כלי. ולית ליה דרב יהודה דמוקי לה במחט טמא מת דהשתא כלי מטמא כלי [ט] אלא כרבי יוסי דאמר כגון שהיתה פרה חסומה: **הא** ברשות היחיד ספיקו טמא. תימה הא איצטריך לאוקמא ברשות הרבים משום ידים [י] דספיקו ברה״י טמא: **מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא.** פי׳ האי מחט כלי שנגע במחט [יא] דבטומאה לא בעינן שיהא בו דעת לישאל אלא המיטמא לחוליה דאם לא כן כל טומאת מת וזרק אפילו ברה״י יהא ספיקו טהור: **ואמר** רבי יוחנן **וכו׳.** ה״מ לאמוויי דזעירי דמשני (נדה ד׳ ה:) דמעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב אע״ג דמשכב ומושב אין בו דעת לישאל כשחברותיה נושאות אותה במטה: לא

גזרו דכולי האי לא שמענו ממתני׳: בדרך אחת היו יורדין לבית הטבילה ועולין בדרך אחרת. דגמלאין בדרך הירידה טמאין דמאי בעו התם אלא טמאין היו והיה רואה להטבילן ונפלו ממנו: **דרך עליה טהורים.** שהטבילן: **ונטעמיך אימא סיפא כו׳.** דאיכא למידק מרישא הכי ומסיפא הכי ומשמעינן הכי אמוראי לעיל דאמרי לא גזרו ברישא דוקא דקתני בדרך ירידה הוא דטמאין הא דכל העיר טהור וסיפא דקתני דרך עליה טהורין אינה כל העיר טמאין אלא לאפוקי גזיירא קטנים שהיו סמוך לדרך ירידה ועליה ופעמים עולין והנהו טמאין מספק שהרי מתחלה טמאין היו ספק נפלו בירידה ספק בעליה ומספקא לה נפקי מטומאה אבל שאר כלים ספק נטמאו לא גזרו עליהן מספק: **כיון דאמר מר חרב הרי הוא כחלל.** חזו נגעה בטומאת מת שהוא אב הטומאה ונעשה גם הממטא אב הטומאה ואמאי הסכין והידים טהורות: **אדם וכלים נמי ליטמא.** דכל אב הטומאה מטמא אדם וכלים בין כלי את כלי בין אדם את אדם בין אדם את כלי וכלי אדם בפרשת זאת תקח התורה בספרי [יא]: **עזרה רשות הרבים היא.** לטומאה ואדם וסכין ספק נגעו במחט זה ספק לא נגעו והוא לה ספק טומאת ברה״ר דספיקו טהור: ופרכינן **הא רה״י הוי ספיקו טמא.** הא דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסכין. וי״ג האי מחט אלא מכלי דבר שאין בו דעת לישאל הוא ואי גרסי׳ ליה הכי מפרשינן מכלי האי עדות דמחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסכין וכל מי שאין בו דעת לישאל כו׳ דכל ספק טומאה מסוטה גמרי׳ מה סוטה רה״י ועל הספק טומאה אף כל ספק טומאות ברשות היחיד ספיקו טמא ומינה מה סוטה יש בה דעת לישאל אם נטמאה אם לאו אף כל שיש בו דעת לישאל כגון אדם ספק נגע בשרץ ספק לא נגע דיש בו דעת איכולין לשאולו אם נגע והוא אינו יודע ספיקו טמא: **הכאה בידי אדם.** אדם היה עסוק בה ואם נגע בו הסכין במחט על ידי אדם נגע בו הלכך אם עזרה רשות היחיד ספיקו טמא: נשאלין

ונימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר׳ יוסי בר׳ חנינא ידים קודם גזירת כלים נשנו אמר רבא והא תרוייהו בו ביום גזרו [ו] דתנן הספר והידים והטבול יום והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין אלא אמר רבא הנח לטומאת סכין דאפי׳ בחולין נמי לא מטמא האי סכין דנגע במאי אילימא דנגע בבשר הא אין אוכל מטמא כלי ואלא דנגע במחט והא [ז] אין כלי מטמא כלי האי מחט מאי עבידתיה אי נימא ספק מחט והא איתמר ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר׳ חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים אמר רב יהודה אמר רב כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר ר׳ יוסי ברבי אבין אמר כגון שהיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים: גופא ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר׳ חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים רוקין תנינא כלים תנינא רוקין תנינא [ז] דתנן כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון לא צריכא אף על גב דאיתחזק זב כלים תנינא [ז] דתנן כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין הא דעלמא טהורין ולטעמיך אימא סיפא דרך עליה טהורין הא דעלמא טמאין אלא רישא דוקא וסיפא לאו דוקא ולאפוקי גזייתא ולרב דאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר כיון דאמר מר [ז] בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל אדם וכלים נמי ליטמא אמר רב אשי זאת אומרת [א] עזרה רשות הרבים היא והוה ליה ספק טומאה ברשות הרבים וכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור הא ברשות היחיד ספיקו טמא הוא מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא [ב] וכל דבר שאין בו דעת לישאל בין ברה״ר בין ברה״י ספיקו טהור משום דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ואמר רבי יוחנן [ג] ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין

לא נגעה הוו להו ספק כלים של מקומות אחרים: **של שוק העליון.** שם היו מתקבצין טמאין שלא לטמא את חבריהם: **ואע״ג דאיפחוק זב.** שראיהו עובר בשוק זה שנמצא בו רוק אשמעינן דלא עזרה רשות הרבים היא: **אדם וכלים נמי ליטמא.** דכל אב הטומאה מטמא אדם וכלים בין כלי את כלי בין אדם את אדם בין אדם את כלי וכלי אדם בפרשת זאת תקח התורה בספרי [יא]: **עזרה רשות הרבים היא.** לטומאה ואדם וסכין ספק נגעו במחט זה ספק לא נגעו והוא לה ספק טומאת ברה״ר דספיקו טהור: ופרכינן **הא רה״י הוי ספיקו טמא.** הא דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסכין. וי״ג האי מחט אלא מכלי דבר שאין בו דעת לישאל הוא ואי גרסי׳ ליה הכי מפרשינן מכלי האי עדות דמחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסכין וכל מי שאין בו דעת לישאל כו׳ דכל ספק טומאה מסוטה גמרי׳ מה סוטה רה״י ועל הספק טומאה אף כל ספק טומאות ברשות היחיד ספיקו טמא ומינה מה סוטה יש בה דעת לישאל אם נטמאה אם לאו אף כל שיש בו דעת לישאל כגון אדם ספק נגע בשרץ ספק לא נגע דיש בו דעת איכולין לשאולו אם נגע והוא אינו יודע ספיקו טמא: **הכאה בידי אדם.** אדם היה עסוק בה ואם נגע בו הסכין במחט על ידי אדם נגע בו הלכך אם עזרה רשות היחיד ספיקו טמא: נשאלין

מסורת הש״ס

(א) שבת יג: [זבים פ״ב מי״ב], (ב) [בכורות נב: חגיגה כ:], (ג) שקלים פ״ח [מ״ב], (ד) שם [מ״ג], (ה) [לעיל יד: וש״נ], (ו) [סוטה כח: נדה ד: ה:], (ז) נדה ה:, (ח) [שבת יג:], (ט) [שם יד:], (י) [שם:], (יא) [ורוקן רש״ש], (יב) [לעיל יד:], (יג) [חקת יט טז, כב], (יד) [שבת טו.], (טו) [וע״ע תו׳ שבת טו. ד״ה אלא],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אלא וכו׳ אמתם ידים שיהיו שניות לתרומה גזרו כמו כן מטמאת על ידי הטוגעו׳ בראשון שיהיו שניות לתרומה הלכך הני ידים שנגעו בבשר שהוא לאשון:

מוסף רש״י

הספר. כל מתני׳ הקודם, תורה נביאים וכתובים, פוסלין תרומה במגעו (שבת יג:). **והידים.** שמגע קודם נטילתן (שם). **אין כלי.** שאינו אב הטומאה, מטמא כלי (ברכות נב:). **בחלל חרב.** הקוש מרב לחלל, מתמת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמותו, גזירת הכתוב הוא במתכת אבל טומאת מת ולא אבל שאר טומאות (לעיל יד: ובע״ז חולין ג. הובא לעיל יד:). **דבר שאין בו דעת לישאל.** אם נגע אם לא נגע (נדה ה:). **ספק טומאה הבאה בידי אדם.** כגון נופלת ארץ פילו, ספק נגע בכלי המונח על גבי קרקע ספק לא נגע, ופע״פ שאדם לא היה עסוק בכלי המטמא, הואיל והטומאה באה ע״י אדם, ספק נגעה הטומאה בכלי ספק לא נגעה, חשבינן לה כמו שיש לה דעת לישאל ובר״ע ספקו טמא (נדה ה:).

מוסף תוספות

א. [ו]לאו היינו ההיא גזירה דכל הפוסל וכו׳. תוס׳ שאנן. ב. דומיא דהא דקתני בהדה היד מטמאת חבירתה דהיינו דוקא לקדש. תוס׳ הכ״מ. ג. שהרי מפני שהם עסקניות גזרו עליהם, ובודאי שאין עסקניות ליגע באב הטומאה, שהרי אינו מצוי, אלא מפני שהן עסקניות ליגע בראשון דימאו אותן, וכ״ש כשנגעו ודאי בראשון והכא ודאי נגעו, מי׳ הכ״ן, וכתוס׳ ר״פ מוכיח דנעלמא גזרו דלאשון מטמא את הידים. ד. ובמתו נמי לא ניטמו דאין כלי מטמא כלי. תוס׳ שאנן. ה. שאותה טומאה אינה אלא מדבריהם. מי׳ הכ״ן. כיון דאינו יכול לסבור דכן ממש שלא יטמא כל עיקר וכו׳, לית ליה דכן כלל. תוס׳ הכ״מ. ו. אבל אחרי כן גזרו. תוס׳ שאנן. ז. מאי קפריך רבה והא הידים. תוס׳ שבת טו. ד״ה אלא. ח. אלא הניחו אותן טהורות כאשר היה מקודם שהעיד ר׳ חנינא שהידים טהורות. תוס׳ הכ״מ. והשתא פריך שפיר והא תרוייהו בו ביום גזרו. תוס׳ שאנן. ט. כיון דמחט הוי אב הטומאה. תוס׳ ר״פ ד״ה זאת. י. דקתני דידים טהורות. מי׳ הכ״ן. דבע״א לא היה אדם עצמו טהור דאיהו הוי דבר שיש בו דעת לישאל. תוס׳ שאנן. יא. ד״ל סכין והאי דנקט מחט כלומר היינו מעשה מחמת מחט. תוס׳ ר״פ.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

נשאלין עליה. כלומר חשבינן לה לטמא אותה כאילו יש בה דעת לישאל. לשון אחר נשאלין לצ"ד מה תהא עליו (א) וזו עיקר נשאלין עליה בעלים יהו נשאלין בעל כרחן בשבילה לצ"ד מה תהא עליה: **אפילו הוא כלי מונח על גבי קרקע.** כלומר אע"ג דכלי טהור זה שמונח

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת לישאל והבשר טמא האי בשר דאיתכשר במאי אי נימא דאיתכשר בדם והא (ב)א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר [1]לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר ושאינו נשפך כמים אינו מכשיר ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא והא א"ר יוסי בר' חנינא (ג)משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ואלא דאיתכשר בחיבת הקודש אימור דמהניא ליה חיבת הקודש לאיפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני נמי תיפשוט (ד)דבעי ריש לקיש צריך של מנחות (ה)מונין בו ראשון ושני או לא (ו)אמר רב יהודה אמר שמואל (ז)כגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה נמצאת בפרש הכל טהור וניהדר פרש וניטמייה לבשר אמר רב אדא בר אהבה בפרש עבה רב אשי אמר (ח)אפי' תימא בפרש רכה (ט)משום דהוי משקה סרוח תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גוז משקין דרישא אדרבה גוז משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה והדר ביה וסימנך נזייתא (י)תנן התם (יא)ישרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וניחזי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיהוי האי פת ראשונה אמר ליה לא סלקא דעתך (יב)דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס

לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין. לא בעי לשנויי תרגומא דלדס דלעילא (יב) תיקן כן מתמת דוחק וזה שאין מכשירין משום דס"ל דתלוסים לא מכשירין (א) דדרים יטמא דכתי' גבי משקין יטמא ממש ולא הכשר וליכא אלא חד קרא בהכשר (ב) וס"ל לאוקמי טפי במחוברין מבתלוסין (ג): **אלא** דאיתכשר בחיבת הקודש. וא"ת אי חיבת הקודש מהניא למימני ביה ראשון ושני מאי נפקא מינה דהאי משקין בית מטבחיא דכן ואין מכשירין (ד) ואור"י דאיצטריך לכמה דברים שמביאין בעזרה דלא שייך בהו חיבת הקודש כגון ביכורים או חולין שאוכלין בעזרה כדי לאכול המנחה והזבח על הסופג כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות כא:) (ה): **ובשעת** שחיטה עדיין משקה טופח עליה. פירש הקונטרס דאי אפשר שלא יפול מן העור על הבשר ואין נראה דאם כן הוי ליה תלוסין ותלוסין לא מכשירין כיון דדרים שמואל יטמא ממש ליכא אלא חד קרא בהכשר וההוא מוקי לה במחוברים ולהכי נקט והעבירה בנהר משום דבעי הכשר מן הנהר שהוא מחובר ואומר ר"י דעל ידי העור הוכשר הבשר בהעור והרוטב (חולין קיח:) פליגי אי יש יד להכשיר אבל לכולי עלמא יש שומר להכשיר ובכל העור גאו מיס בעודס מחובריס (ו): מי

מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גוז משקין דרישא אדרבה גוז משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה והדר ביה וסימנך נזייתא (ז)תנן התם (ח)ישרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וניחזי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיהוי האי פת ראשונה אמר ליה לא סלקא דעתך (ט)דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס

ועדיין משקה טופח עליה. ואי אפשר שלא יפול מן המשקה על הבשר כל שהוא בשעת הפשט: **ונהדר פרש.** דקא סלקא דעתך תורת משקה עליו שהרי בשעה זו השקה אותה: **כפרש עבה.** דלאו משקה הוא: **שרץ מטמא את המשקין.** מקל וחומר מכלי דלעיל [יח:] ומשקין שבאו ממגע שרץ מטמאין כלי כדיליף [שם] מבכל כלי יטמא (י) וקא סבר יטמא הכלי מן המשקה כדהוה דרים לה ר' יהודה [יח:] מיקמי דהדר ביה ודרים ביה נמי להאי יטמא יטמא ויליף מיניה דאחר כלי זה ומטמא את האוכלין כדלעיל [יח:] ומשקין (יא) מכל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל (יב) משמע שנטמא האוכל מאויר כלי חרס ואוכלין את המשקין כו'. ומיהו לא מיתרצא היא דהאי אוכל הבא מתמת כלי דקאמר קרא דמטמא משקה לאו בכלי הבא מתמת משקה קאי אלא בבא מתמת שרץ ותנא תני למדנו שלש טומאות בשרץ דמשמע דטומאה הולכת מזה לזה ומהכא הוה מצינו למיפרכיה למילתיה אלא דאקשי ליה קושיא אחריתי מפורסת טפי דקתני שלש וקא משיב מרבע והיא היא: **ואוכלין מטמאין את המשקין.** דדרים יטמא דגבי אוכלין יטמא לטמא אוכלין המשקין כדדרים ליה ר"ש [יח.]. והוא הדין דנימא כלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין ומשקין מטמאין אוכלין כיון דאית ליה יטמא יטמא אלא חדא מייניהו נקט ותרוויהו לא מצי למיתני דנימא כלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין ומשקין שבאו מן האוכלין מטמאין את האוכלין דהא ליתא בקרא אפי' לר' עקיבא דהוה ליה שלישי עושה רביעי דוקא משקה אשר יש בו (ג) אתוהו דכלי חרס קאי שקיבל המשקה הזה טומאה מן הכלי וכי דרשת יטמא יטמא אכתי שני עושה שלישי משכחת מיניה אבל שלישי עושה רביעי לא יצאת מיניה: **הני ארבעה טויין.** שלישי עושה רביעי לא משכחת ליה בקרא דכי כתיב אוכל הבא מתמת כלי מטמא משקה לאו בכלי הבא מתמת משקה כתיב אלא בכלי הבא מתמת שרץ ותנא גופיה חשיב ארבע ותני שלש: **גוז משקין דרישא.** אתוך משקין הראשונים ואימא שרץ מטמא את הכלי והכלי את האוכל ואוכל את המשקה וכן הן סדורין במקרא ור' עקיבא הוא דדרים יטמא יטמא ושני עושה שלישי. והוא הדין דמלי למיתני נמי שרץ כלי וכלי משקה ומשקה אוכל ומדא מייניהו נקט כדפרשינן דתרוויהו לא מצי למתני והא אתא לאשמעינן דשני עושה שלישי בחולין: **אדרבה גוז משקין דסיפא.** ואימא שרץ משקה ומשקה כלי מבכל כלי יטמא כדהוה דרים ליה ר' יהודה וכלי אוכל דרוש ביה להאי יטמא דכלי יטמא ומשקין דסיפא לא מיתני משום דרביעי לא כתיב ואע"ג דאוכל ואוכל ואוכל ומשקה הכא לא תתייה דהאי אוכל דהכא שלישי הוא: **אמר ליה לא אשכחן פגא כו'.** ואי הכי תדרוש כמאן מוקמיה: **ומימניך.** אלא מטעה בסדרן: **גוייפא.** סדר מטילי שכר שעורין תמלה נותנין כלי ואח"כ אוכל ואח"כ משקה: **שרץ שנמצא בפגור.** ולא נגע בפת הפת שבתוכו שני לטומאה ואינם מטמאים אוכלין לרבנן מפני שהתנור תחלה התנור קיבל טומאה מן השרץ והפת מן התנור: **וליחוייה להאי פגור כמאן דמלי טומאה.** כיון דקיימא לן אויר כלי חרס מטמא מן השרץ אף על פי שלא נגע אלמא כמאן דמלי טומאה הוא דהא לא נגע בו ומטמאו ותיהוי נמי פת כאלו נוגעת בשרץ: **יכול יהו כל הכלים.** אם כלי שטף נתון בתוך כלי חרס ושרץ באויר החיצון יכול יהא כלי עץ או כלי מתכת שבתוכו טמא משום דכתיב כל אשר בתוכו יטמא:

ת"ל

דברי ר' עקיבא. היה התנא שונה סתם, השרץ מטמא את המשקה, והמשקה את הכלי, והכלי את האוכל, והאוכל את המשקה. למדנו שלש טומאות בשרץ, אמר ליה רב ששת הני לפי מה שפירשת משקה וכלי ואוכל ומשקה ארבעה טומאות הן, אלא גוז משקה דרישא, כלומר העבר אותו ולא תאמר משקה ברישא אלא שנה כלי אוכל ומשקה ולמדנו שלא יתחלף לך שים לך סימן נזיאתא. פירוש המשקה שאמרת מטמא הכלים שהוא שם הכלי של משקין נזיאתא, כדגרסינן בערב פסחים תמרי בהילוזך לבי נויאתא רהוט, ועוד גרסינן מסוברייא דנזייתא, [נ"א: יש אומרים כדגרסינן האי מסוברייא דנזייתא וסימן כשם שראשה של זו גוזזה כך משקין דבריישא בהך ברייתא גוזזין ולא סביר לן] סמי אותן המשקין דלא אשכחן תנא דתני משקה טמטא כלי אלא ר' יהודה והדר ביה כדפרשינן לעילא. **תנן התם ישרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שהתנור תחלה.** אמר ליה רבא לרב אדא בר אהבה, הלא זה השרץ לא נגע בכותלי התנור אלא נתלה באוירו, ואתה רואה אותו כאלו נגע בכותלי התנור וטמאהו, כך נחזייה להאי תנור כמאן דמלי שרצים, ונימא שהתנור עצמו נגע בפת ותהוי הפת תחלה. אמר ליה לא אמרינן דהאי תנור כמאן דמלי שרצים דמי ונימא כאלו השרץ עצמו נגע בפת ותהוי הפת תחלה דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס,

מסורת הש"ס

(א) לעיל טז. [וש"נ].
(ב) [לעיל טז. תוס' לו:].
(ג) תוס' לו. מנחות קב:.
(ד) תוס' לו:, (ה) [לעיל יח.].
(ו) שבת קלח: כלים פרק ז משנה ה, (ז) שבת קלח:.
(ח) [ויקרא ז:], (ט) [דף מז.].
(י) [ויקרא יא:], (כ) [שם].
(ל) [שם], (מ) [דף מז.].
(נ) [וע"ע תוס' תוס' דף לז. סד"ה כן].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נשאלין וכו' מה תהא עליה חו:
(ב) ד"ה שרץ וכו' מטמאין אותן מכל אשר בתוכו:

מוסף רש"י

שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים (חולין לג.), דם שנשפך כמים. דם תולין שאין תשין לקבלו בכלי, מכשיר. דאיתקש למים, אבל דם קדשים מתקבל בכלי וצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לאיבוד כמים, אינו מכשיר. דלא איתקש למים (לעיל טז.), לא דיין שהן דכן. שאין מטמאין (חולין לז.). צריך של מנחות. קודמי קמא הלכול בממנה ואין שמן נכנס לתוכו (חולין לז.) קלת מן הסולת אלא אבל נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו שרץ (מנחות קב:), שהתנור תחלה. שנטמא מן האויר, כדכתיב (ויקרא יא) אל תוכו, ותוכו תחר ומטמא אוכלין שבתוכו מן האויר (שבת קלח:). כמאן דמלי טומאה דמי. דנעבל השרץ באויר, דהא בלא נגיעה מטמא ואלכך כמאן דמלי טומאה הוא ותהוי פת לשאונה (שם). לא סלקא דעתך. למיהוי כמאן דמלי טומאה (שם). יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס. אלא כיון כלי אחר בתוכו שיטמא ממתת השרץ שבאויר המילון לו ממתת שיטמאנו אויר כלי המילון שהוא טמא (שם).

מוסף תוספות

א. מדאורייתא. תוס' שאנן. ב. ההוא דמכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. תוס' שאנן. ג. וכיון דמדאורייתא תלושין לא מכשרי במשקה בית מטבחייא לא גזרו רבנן. רבינו דוד. ד. אבל אי אין מונין בו ראשון ושני אז נפק"מ טובא דאין מכשירין דאם היו מכשירין היו מונין בו ראשון ושני. תוס' שאנן. ה. ואע"פ שבאותה שעה היתה הבהמה חיה ולא היתה ראויה להכשר, הואיל ועדיין אותה משקה שקיבל בעודו מחובר הוא טופח עליה וראין אותה שהוכשרה במים מחוברין. מי' הר"ן.

עין משפט נר מצוה

קבח א ממי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:
קבט ב ג ממי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה יז:
קל ד ממי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות ה"ב:

תורה אור השלם

1. לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים: דברים יב כד

רבינו חננאל

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע, ולפיכך אמר ברשות הרבים ספיקו טהור, ברשות היחיד כי האי גונא ספיקו טמא. והאי ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ברשות היחיד ספיקו טמא, גמרינן לה מסוטה, דכתיב בה ונסתרה והיא נטמאה, הנה כיון שנסתרה ספיקא הוא, אלא כיון שברשות היחיד נסתרה אמרה תורה נטמאה וכו', ופשוטה היא, וכבר פרשנוה בכמה מקומות. לפיכך לא הארכנו בה. ואקשינן ועוד והלא אין האוכל מיטמא בלא הכשר מים. זה הבשר היאך נטמא בלא הכשר משקה, הא אוקימנא לדם קדשים ולמשקה בית מטבחיא דלא מכשרי, היכן הוכשר שנטמא. ושנינן דאיתכשר בחיבת הקדש, כלומר תאות אדם לקדש משוה הדבר שמקדיש אע"פ שלא הוכשר במים כאלו הוכשר. ואמרינן אימור דמהניא חיבת הקדש כו', ואם תאמר אין הכי נמי דחיבת הקודש מכשר לטומאה למנות בו ראשון ושני. אי הכי תפשוט בעיא דריש לקיש, דהוה בעי צריך של מנחות, פירוש שהוא פסולת הסלת כגון המורסן וכיוצא בו. מונין בו ראשון ושני או לא, כלומר אם נגע השרץ בהאי צריך שלא הוכשר במים ונטמא, אם יגע הוא באחרים יטמא אחרים או לא ולא איפשטא, וכיון דלא איפשטא. לא איתברר לן דמטמיא. ושנינן דרך אחרת כגון בחמה של זבחי שלמים והעבירה בנהר, ועדיין היה משקה טופח עליה, ונשחטה והוכשר הבשר באותו משקה הטופח שהיה בעור ונמצאת המחט בפרש הכל טהור, אוקימנא אפילו בפרש רך שהוא כמים. דכיון דהוה ליה משקה סרוח אינו מטמא, ואפילו למאן דאית ליה טומאה למשקין, דנהי דמטמא משקין הראויין לשתיה דאינון מיקרו משקין, אבל הני דסרוחין נינהו לא. תאני תנא אהא דתנינן בתורת כהנים שהן

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מי אמר ר' יהושע שתיהן כאחת ורמינהו חבית. אומר ר"י הא דלא משני פסח שאני [א] דמשמע ליה דפסח לא מעלה ולא מוריד מדשרי בתלויה [ב] ואסר בטהורות [ג] א"כ מה שהיא תלויה הוי הטעם [ד]: **האי ר' שמעון אליבא דר' יהושע.** מימה לר"י לר' שמעון כיון דשרי לשורפו ומאי קרי ליה תלויה [ה] דתלויה היינו לא אוכלין ולא שורפין [ו] וי"ל דתלויה לר"ש היינו דלא מחייב לשורפו [ז]: **ראוי לזילוף.** אף על גב דתרומה טמאה בשריפה כיון דמסקינן בפ' בתרא דתמורה (ד' לג.) [ח] הלאו לשריפה שרפה הלאו לקבורה קבורה [ט] והוא הדין בכי האי גוונא הואיל ולאו לזילוף [י] (יא) אין

ת"ל [1] כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה [2] מכל האוכל [א] אוכל מטמא מאויר כלי חרס [ב] ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס: רב חסדא רמי פיסחא אפיסחא ומשני מי א"ר יהושע שתיהן כאחת ורמינהו [ג] א"ר יוסי אין הנדון דומה לראיה כשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר שנטמא בולד הטומאה ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה זה טמא וזה טמא אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת זה פסול וזה טמא אף אנו מודים בתרומה שנטמאת בולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה אבל היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרם ומשני הא ר"ש ואליבא דר' יהושע הא ר' יוסי ואליבא דר' יהושע [ג] דתניא י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר טהורה בפני עצמה ותלויה בפני עצמה וטמאה בפני עצמה אמר ר"ש לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר' אליעזר אומר תישרף זו בעצמה וזו בעצמה ור' יהושע אומר שתיהן כאחת והא מתניתין ר' יוסי היא הכי קאמר ר' יוסי לר' מאיר אפילו ר"ש ואליבא דר' יהושע דמיקל כי מיקל בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא רבי יוסי בר' חנינא רמי תרומה אפיסחא ומשני מי אמר ר' יהושע שתיהן כאחת ורמינהו [ד] חבית שנולד בה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה רבי יהושע אומ' אם היתה מונח' במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה גרמא אין בידים לא ומשני הא רבי שמעון אליבא דר' יהושע הא ר' יוסי אליבא דר' יהושע ר' אלעזר רמי תרומה אתרומה ומשני מי אמר ר' יהושע גרמא אין בידים לא ורמינהו [ה] חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתיה חולין טמאין מודה ר' אליעזר [ו] (לר') יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד [ז] ר' יהושע אומר יטמאנה ביד ומשני שאני התם דאיכא הפסד חולין מתקיף לה רבא מתני' נמי איכא הפסד עצים א"ל אביי [ח] להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומנא תימרא דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו דתניא [ט] חבית של שמן תרומה שנשברה בגת העליונה ובתחתונה חולין טמאין מודה ר' אליעזר לר' יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד [י] מ"ש שמן דראוי להדליק יין נמי ראוי לזילוף וכ"ת זילוף לאו מילתא היא והאמר שמואל משום ר' חייא שותין מלוג בסלע ומזלפין מלוג בשתים בחדש והא ראוי לישנו [יא] שתי ביה לידי תקלה שמן נמי אתי ביה לידי תקלה [יב] דרמי ליה בכלי מאום יין נמי רמי ליה בכלי מאום לזילוף קא בעי ליה בכלי מאום רמי ליה [יג] ותקלה עצמה תנאי היא דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת ב"ש אומרים תשפך [יד] חבל ובית הלל אומרים תעשה זילוף אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אני אכריע בשדה תשפך חבל בבית תעשה זילוף איכא דאמרי בחדש תשפך חבל בישן תעשה זילוף אמרו לו אין

נמי איכא הפסד עצים. ואמאי קאמר רבי יוסי אליבא דרבי יהושע דלא: **מודה רבי אליעזר כו'.** אמסקנא קאי אאם לאו תרד ותטמא ולקמן [כא.] פריך מודה רבי יהושע לרבי אליעזר מבעי ליה. מכל מקום קתני גבי שמן דכולהו מודו שלא יטמאנה בידים משום הפסד חולין דשמן חולין שנתערב תרומה בהן יאסרו לכהן ולזר משום טומאה דתרומה משום להפסד מועט הוא כדמפרש דלאו להדליק: **לאו מילתא היא.** לא חשיב והרי הפסידו: **שותין מלוג.** שנמכר בסלע ומזלפין מלוג הנמכר בשתים רוח לקנות לוג בשתי סלעים לזילוף מלקוחות לשתיה ומי שאינו עשיר יקח יין בזול לשתייתו לוג בסלע ויין ביקר לזילוף: **בחדש.** דאין ריחו נודף ואין ראוי לזילוף: **אתי ביה לידי תקלה.** אם ישתנו אלו עד שיתיישן אתי למשתי מיניה: **לזלוף קבעי ליה.** ולריך שיהא לו ריחו טוב וכדלקמן מאום רמי ליה בתמיה: **ותקלה עצמה.** אי חיישינן לה ואסור לשהויי אי לא תנאי היא: **תשפך חבל.** אם חיישינן לה ואסור לשהויי אי לא תנאי היא: **בשדה תשפך חבל.** שאין מזלפין בשדה והא לא אמרינן שיבואנה בבית לזלפו דאדהכי אתי ביה לידי תקלה: **ואיכא דאמרי.** לשהייה מועטת (לא חיישינן) כי הא דאמרי לא חיישינן אלא בחדש תשפך חבל כו' (כ): פ **אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי.** כמה שנים אחר בית הלל וב"ש היה: **אמרו לו.** בני דורו: אין

ס"לו [ט] וסמיך ליה מכל האוכל. כלומר האי כל אשר בתוכו שאמרתי לך באוכל אמרתי לך ואי כמאן דאמרי טומאה חשיב ליה לחיצון ממלאת טומאה נוגעת בגבו של כלי שטף וכלי שטף טומאת מגבו אלא שמע מינה כל אשר בתוכו יטמא מחמת כלי הוא דטמטא ואשמעינן קרא דאוכלין ומשקין הוא דמקבלי טומאה מולד הטומאה אבל כלי לא. ומהאי פירוקא נפקא לן בכל דוכתא הא דאשכחן דאין כלי ראשון מטמא כלי ואין אוכלין ומשקין מטמאין כלי כדליף לעיל [י] מק"ו ואדם נמי שאינו אב הטומאה כגון נוגע בטומאת נבלה ובשרץ לא מטמא כלי דכתיב [יא] והנוגע בנבלתם אבל גבי נוגע גזירת הכתוב היא בטומאת משא שמטמא אדם לטמא בגדים שעליו בשעת משא ולא בגדים הבאין לאחר מכאן אלמא ולד הטומאה לא מטמא כלי חוץ מטמא מת שהוא אב הטומאה וכן אדם לא מצינו לו טומאה בכל התורה אלא מאב הטומאה כגון ע"י שרץ ונבלה ושכבת זרע ועל ידי זב ומעיינותיו ומדרסו ועל ידי נדה ומעיינותיה ומדרסה וע"י טמא מת: **שפיכן לאחת.** בתלויה וטמאה בתמן בפסח: **ורמינהו רבי.** וקתני היאך ישרף אפילו תלויה עם הטמאה: **מתני' ר' שמעון היא ואליבא דרבי יהושע.** ובריתא רבי יוסי אומרה כדקתני אמר ר' יוסי אין הנדון כו' ולקמן פריך והא מתני' ר' יוסי נמי קאמר לה דתנן ת"ל ר' יוסי אינה היא המדה: **ושורפין תרומה תלויה וטמאה וטהורה.** הכל ביחד. ר' מאיר לטעמיה דאמר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח: ס"ג **לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על טהורה ועל טמאה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין.** דהואיל ולא הוחזקה טומאה אין נראה כטמטמת בידים: **על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה.** דהואיל ואין לה טומאה ודאית הרי הוא מטמא בידים לר' אליעזר ור' יהושע סבר כיון דתלויה היא אי אתה מוחזר על שמירתה: **רמי תרומה אפיסחא.** תרומה דעלמא אתרומה דפיסחא: **ומי א"ר יהושע שפיכן לאחת.** דמותר לטמא תלויה בידים: **בידים לא.** ואע"ג דתלויה היא: **הא.** דקתני בידים לא ר' יוסי היא ואליבא דר' יהושע דגבי תלויה דפיסחא נמי הכי אמר ואנן היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה: **מתני'** מסורת הש"ס

מי אמר ר' יהושע שתיהן כאחת ורמינהו חבית. [א] אמר ר' יוסי אין הנדון דומה לראיה. נדון שריפת תמן בפסח שאתה דן ולמד מגלו, אינו דומה לדברים שאתה מביא ראיה לדבר מהן עליו (לעיל סו.). **על מה העידו.** שמוכל לגמוד מהן (שם). **זה טמא וזה טמא.** אלו׳ בקודש טמא הוא, והראשון שהוא נשרף עמו טמא הוא (שם). **שמא יבא אליהו.** לאחר זמן ויאמר טהורה היתה ומעלה למפרע שטמאתו תרומה בידים, אף על פי שהיא טעונה שריפה מפני איסור חמץ, אסור לטמאה בידים (שם). **מבעריין את הכל מלפני השבת.** בין חולין בין תרומה, חוץ מכלי אכילתו לשבת אבל כל מה שאמתי לנטר יבער (לקמן שם). **תלויה.** שפק טמאות שפק טהורות (לעיל יג.), שנולד לה ספק טומאה. שאינה, כגון שנכנס אדם טמא לבית, פסק נגע בה ספק נגע (שבורות לג.). **במקום התורפה.** דפקר (שם) במקום הגלוי ואינו משומר (בבורות לג.). **יניחנה במקום המוצנע.** עדיין מחסר על שמירתה, וטעמא דפרכ בבכורות (לב.) אם משמרת תרומות, שמים מטמא אחת טהורה ואחת תלויה, ואמר דאמנא לאכדה, מלבך דלגבי דבר לזילוף וריחו הוא דבעי, לא רמי ליה בכלי מאום וריחו וחייש ולא שדי ליה דילמא אתי ביה לידי תקלה. **ותקלה תנאי היא.** דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת ב"ש אומרים תשפך הכל וחייש לתקלה, וב"ה אומרים תעשה זילוף ולא חייש לתקלה, והלכה כב"ה. ואע"ג דאמר ר' יוסי אני אכריע, וקיימא לן כל מקום ששנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע, ר' ישמעאל תלמיד הוא, ולא חשיב ר' ישמעאל בר' יוסי לאכרועי. דהא ר' יוסי אביו של ר' ישמעאל שאמר שמועה זו משמו תלמיד שלישי לבני ב"ה וב"ש הוא, לכשתחשוב מרבן יוחנן בן זכאי שהוא תלמיד להלל עצמו עד ר' יוסי, אתה מוצא אותם שלשה ר' יהושע ור' עקיבא ור' יוסי, ולא עדיף ר' ישמעאל לאכרועי על ב"ה,

ס"לו לעיל טו., **ב)** לעיל יב. לקמן מט., **ג)** לעיל טו. [וש"נ], **ד)** שם [וש"נ], **ה)** [וכיון], **ו)** [ועי׳ מ"ש לעיל טו. על הגליון], **ז)** לעיל טו: וש"נ שבת קנד:, **ח)** כ"ק קטו:, **ט)** [שם לקמן נג: תוליון נג.], **י)** [ויומא סו.], **כ)** [בב"ק קטו. לה׳ סכל ופי׳ רש"י כולה פיתם. ועכרון ע׳ הכל ב׳ גרס הכל פי׳ לגלמרן], **ל)** בס"א נוסף: וכו׳, **מ)** [יח. יח:], **נ)** [ויקרא יא], **ס)** [נ"ל דזה הכנוס הוא מיותר. מרלה תמן], **ע)** [וש"ע תוס׳ שבת דף כה. ד"ה כן].

תורה אור השלם

1. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מִתָּם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג
2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תשפך חבל. ס"ג וכב"ק דף קנו גרס הכל וכן ס"ל נכון: **(ב)** רש"י ד"ה ומיכא דלמנרי וכו׳ חבל וכו׳ הס"ד ומא"ס ס"ה אמרו לו לאו ב"ש וב"ה קאמרי דהא ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי כמה שנים אחר ב"ה וב"ש היה אלא אמרו לו בני דורו כל"ל והד"מ:

מוסף רש"י

וסמיך ליה מכל האוכל. אוכלין ומשקין שבתוכו טומאים ולא כלים, שמע מינה מרתי, חדא דלא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה, דאם כן אם כלי שטף הוא דפעמי שמטמא מגבו הא טמא, דהא נגע בטומאה, אלא לא אמרינן דחזייה כמאן דמלי טומאה, ותו אוכלין ומשקין שבתוכו הוא דטמטמי מחמת כלי, אבל כלים לאחון וחס שיים, אבל כלים לא, דהואיל ואין טומאה זו בתוכו אלא מחמת כלי, אשמעינן הא קרא שאין כלי שאינו אב הטומאה מטמא כלי (שבת קלח:). **אמר ר' יוסי.** לר"מ, אין הנדון דומה לראיה. נדון שריפת תמן בפסח שאתה דן ולמד מגלו, אינו דומה לדברים שאתה מביא ראיה עליו מהן עליו (לעיל סו.). **על מה העידו.** שמוכל לגמוד מהן (שם). **זה טמא וזה טמא.** אלו׳ בקודש טמא הוא, והראשון שהוא נשרף עמו טמא הוא (שם). **שמא יבא אליהו.** לאחר זמן ויאמר טהורה היתה ומעלה למפרע שטמאתו תרומה בידים, אף על פי שהיא טעונה שריפה מפני איסור חמץ, אסור לטמאה בידים (שם). **מבעריין את הכל מלפני השבת.** בין חולין בין תרומה, חוץ מכלי אכילתו לשבת אבל כל מה שאמתי לנטר יבער (לקמן שם). **תלויה.** שפק טמאות שפק טהורות (לעיל יג.), שנולד לה ספק טומאה. שאינה, כגון שנכנס אדם טמא לבית, פסק נגע בה ספק נגע (לעיל סו.). **במקום התורפה.** דפקר (שם) במקום הגלוי ואינו משומר (בבורות לג.). **יניחנה במקום המוצנע.** עדיין מחסר על שמירתה, וטעמא דפרכ בבכורות (לב.) אם משמרת תרומות, שמים מטמא אחת טהורה ואחת תלויה, ואמר דאמנא לאכדה, מלבך דלגבי דבר לזילוף וריחו הוא דבעי, לא רמי ליה בכלי מאום וריחו וחייש ולא שדי ליה דילמא אתי ביה לידי תקלה. **ותקלה תנאי היא.** דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת ב"ש אומרים תשפך הכל וחייש לתקלה, וב"ה אומרים תעשה זילוף ולא חייש לתקלה, והלכה כב"ה. ואע"ג דאמר ר' יוסי אני אכריע, וקיימא לן כל מקום ששנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע, ר' ישמעאל בר' יוסי לאכרועי. דהא ר' יוסי אביו של ר' ישמעאל שאמר שמועה זו משמו תלמיד שלישי לבני ב"ה וב"ש הוא, לכשתחשוב מרבן יוחנן בן זכאי שהוא תלמיד להלל עצמו עד ר' יוסי, אתה מוצא אותם שלשה ר' יהושע ור' עקיבא ור' יוסי, ולא עדיף ר' ישמעאל לאכרועי על ב"ה,

עין משפט נר מצוה

קלא א מי׳ פ"ח מהל׳ טומאת מת הל׳ ו וסי׳ג מהל׳ כלים הל׳ כ: **קלב** ב מי׳ הל׳ כלים סס הלכה ג:
קלג ג ד מי׳ פי"ב מה׳ תרומות הלכה [ד] ה: **קלד** ה סס הלכה יב:

מוסף תוספות

א. משום דהוכלת לאיבוד ואיכא תרתי שהיא תלויה וגם בפסח. תוס׳ הרא"ש. אבל ההיא דחבית שנולד בה ספק טומאה לא מיירי בפסח. תוס׳ שלמן. **ב.** וטמאה. תוס׳ הרא"ש. **ג.** וטמאה. תוס׳ הרא"ש. **ד.** דכיון דתלויה היא אינו מוהדר בשמירתה. תוס׳ ר"פ. **ה.** דבכל מקום אמרינן. **סס.** דהא דקרי לה תלויה היינו דתולין אותה לא אוכלין וכו׳. תוס׳ הרא"ש. **ז.** דהא דקאמר ולא שורפין ר"ל שאינו חייב לשורפה אבל ודאי יכול לשורפה אם רצה. תוס׳ ר"פ. **ח.** גבי ערלה וכלאי הכרם. תוס׳ ר"פ. **ט.** כגון יין שאינו ראוי להדלקה. **סס.** ר׳. דילוף היינו כמו קבורה. תוס׳ הרא"ש. [ן]מותר לזלפה דשרי לאיתהנויי מינה כדרך ביעורא כדדרשינן שלך תהא להסיקה תחת תבשילך. מי׳ הר"ן.

רבינו חננאל

ת"ל מכל האוכל אשר יאכל, אוכלין ומשקין מטמאין מאויר כלי חרס ואין כלים מטמאין מאויר כלי חרס, ואי ס"ד דאמרינן כמאן דמלי שרצים דמי, הא קא נגעי שרצים בכלים אמאי לא מטמו, אלא כיון דלא מיטמו הכלים מאויר כלי חרס ש"מ דלא אמרינן כמאן דמלי שרצים דמי. **ואחרי** כל הדברים הללו חזרנו למשנתנו ואמרינן **רב חסדא** רמי **פסחא אפסחא,** תנן במתני' כי אמר ר' יוסי על התלויה ועל הטמאה נחלקו, ר' אליעזר אומר תשרף זו בעצמה וזו בעצמה, ור' יהושע אומר שתיהן כאחת, איני התניא אמר ר' יוסי אין הנדון דומה לראיה כו' עד אבל היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה שמא יבוא אליהו ויטהרנה. פי' התלויה. ומשני משנתנו כר' שמעון, דתמני' ששורפין התלויה והטמאה יחדו דברי יהושע, ובריתא דקתני אבל היאך נשרוף אפילו תלויה וטמאה כאחת שמא יבא אליהו ויטהרנה ר' יוסי היא אליבא דר' יהושע, ומקשינן והא ר' יוסי היא, דקתני במתני' כי ר' יהושע אומר התלויה והטמאה שתיהן כאחת ואיך מוקמת לה לבריתא כר' יוסי שדבריו בבריתא חילוף במשנה. דתניא אבל היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה. ושנינן הכי קאמר ליה ר' יוסי לר' מאיר, לדידי אפילו תלויה עם הטמאה אין שורפין, אלא אפילו לר' שמעון אליבא דר' יהושע דמיקל, לא מיקל אלא בתלויה וטמאה, אבל טהורה וטמאה לא שורפין. **ר' יוסי בר' חנינא רמי תרומה אפסח ומשני.** איך אתה שונה שר' יהושע אומר שתים כאחת,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אין הכרעת שלישית מכרעת. פ"ה הוא"ל ולא הזכירו בית שמאי ובית הלל לא בית ושדה ג"כ טעמא אחריא הוא ולא משום תקלה ולר"י נראה אע"ג דטעמא דבית שמאי משום תקלה לא תשיב הכרעה לפי שלא גילו הרא"שויס דעתן[א] לחלק בין בית לשדה שלא הזכירו בדבריהם אחד בית ואחד שדה[ב] וכן פ"ה לעיל[ג] גבי ג' ר"ג לא מכריע הוא[ד] והיא"ה דקולי מטלניות בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טמא דברי ר"מ ר' יהושע אומר בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור ומשיב ליה בפ' כירה (שבת לט: ופס) הכרעה שהרי גילו ר' אליעזר ור' יהושע דשייך לחלק בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן והיא"ה דפ' כילד מברכין (ברכות מג:) דקאמר ב"ש מברכים על השמן וקאמר ר"ג אני אכריע שמן זכיו לריחו וזכיו לסיכתו הדם לריחו זכיו לסיכתו לא זכיו וקאמר רבי יוחנן הלכה כדברי המכריע לא משום דמכריע גמור הוא אלא מפרש ונותן טעם לדבריו ומדע דאי מכריע הוא לומר דלפוק בלכה כמותו הא כבר א"ל יוחנן בפרק כירה הלכה כדברי המכריע וק"ק לפי' זה דהכא מאי איירא הכרעה שלישית שאין הכרעה מיפוק ליה דהכרעת תלמיד לא הכרעה היא[ה] דקאמר בפ' כירה (שבת לט:) מרבי עקיבא ור"מ פי' הכרעת שלישית דור שלישי[ו] דהיינו הכרעת תלמיד כדאמר בפ' כירה[ז]:

הדרן עלך אור לארבעה עשר

כל שעה שמנו אסור בהנאה. ואסור למכור ואם מכר דמיו מותרין דאין מוסיף את דמיו כדתנן בפ"ב דקדושין (דף ט:) מכרן וקידש בדמיהן מקודשת:

לימא מתניתין דלא כר' יהודה. [ח]אף לפי המסקנא לא אתיא כר' יהודה אלא הכי קאמר לימא מתני' דלא כר' יהודה אלא כר' מאיר ומסיק דכר' מאיר נמי לא אתי: **ואי אשמעינן היא משום דמצנעא לה.** ואין עובר משום בל יטמין דבל יטמין נפקא לן מלא ימלא ואין זה מלוי כיון שאין דומה היכן הוא וכן משמע בפ"ק (דף ו:) דפריך וכי משכחת לה ליבטלה משמע דכל כמה דלא משכחת לא עבר בבל יראה[ט] הק' רשב"א היכי שרי להאכיל לאיה שדרכה להטמין הא תנן בפ"ק (דף ט:) מה שמשייר יניחנו בלעיגה כדי שלא תטול חולדה בפניו ויהא צריך בדיקה אחריו וכ"ש שאסור ליתן בפניהם ויש לחלק בין היא לחולדה המגדלים בבתים דהכא לא מצנעא כולי האי[י] כמו חולדה הטומנת בחורים ובסדקין[כ]: **וקאי** עליה בבל יראה. פי' אם לא ביטלו והוא הדין דהוה מלי למימר דילמא אתי למיכל מיניה:

אין הכרעת שלישית מכרעת. דעת שלישית היא זו שבית שמאי ובית הלל לא הזכירו לגלות דעתם דיהיו מיישבין לתקלה כלל דאי הוו אמרו הכי ב"ש אומרים בין בבית בין בשדה (א) חבל תשפך וב"ה אומרים בין בבית בין בשדה תיעשה זלוף ואתה בא להכריע ולומר בבית כב"ה בשדה כבית שמאי הוא הכרעה אבל השתא דלא הזכירו בית ושדה טעמא אחריא הוא ולאו משום תקלה ור' ישמעאל מייש לתקלה והיינו תנאי: **מחלוקת.** ר' אליעזר ור' יהושע שנפלה לפחות ממאה חולין ממאים שיש בגת המתמונה פחות ממאה חולין טמאים דאין תרומה בטילה בהן ופסדי לגמרי דתרומה צריך אחד ומאה לבטלה אבל היו בתמתונה מאה חולין מאה חביות כמו זו של תרומה דברי הכל לא יטמאה ביד הואיל ולא פסדי חולין דתרומה עולה בהן ומזו בימי טומאה דמעיקרא לזר: **מודה ר' אליעזר ור'.** קס"ד אמסקנא קאי אאם לאו דהא פלוגתייהו באם לאו היא ולהכי פריך מודה ר' יהושע דאמר לעיל יטמאה ביד לר' אליעזר דאמר לא יטמאה ביד מיבעי ליה למיתני: **כלי שתוכו טהור וגבו טמא.** והאי מודה לאו אסיפא קאי אלא אריש דקתני אם יכול להגיע רביעית בטהרה יגיע ואפי' כלי זה שהוא בא להגיע רביעית זו בתוכו תוכו טהור וגבו טמא ואשמעינן ליה לר' אליעזר דאמר אל יטמאנה ביד מודה הוא דמותר להגיע בזה ולא מיישינן דילמא נגע גבו בתחומה ומטמא לה בידים ובכלי שנטמא במשקין דטומאתן דרבנן היא דמשכחת לה כדתניא[ז] כלי שנטמאו אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו או תוגנו או תוגנו או ידיו טהורין[ח]:

הדרן עלך אור לארבעה עשר

כל שעה שמותר לאכול מאכיל. לדוקיא אינטריך דתידוק הא משעה שאינו מותר לאכול אינו מותר להאכיל: **ולא יסיק בו תנור וכיריים.** בגמרא[ט] פריך פשיטא הא נמי הנאה היא: **גמ' כל שעה שאוכל מאכיל מצעי ליה.** אבל השתא דתקנו לה בתרי לישני משמע דאתרי גברי קאי. והא ליכא למימר דהכי קאמר כל שעה שמותר לאכול מן התורה מאכיל אפילו מדרבנן ותיתוקס אליבא דר' יהודה דהא ליכא שם דמותר לאכול דרבנן דאסור: **ואי פגע חיה.** הוה מינה היא עדיפא משום דאי משיירא מצנעא לה[י] ולא עבר עליה בבל יראה: **ולאו אדעתיה.** לבטלו[יא]: **קודם שיגוע הפסח דקסברי מצוה עליו לבערו מן העולם ולא שיהא קיים:** ר'

מסורת הש"ס

(א) שבת לט. מיר נב. חולין קנ. נ"ק קטז.], (ב) לעיל יג., (ג) תמורה לד. [לעיל יב: לקמן מ:], (ד) [כרב אלפס וכהרא"ש ליתא מלא לף ועיין מנ"א ריש סימן תמהן], (ה) לעיל (ו) [לעיל יא:], (ז) [לעיל יא:], (ח) שבת יח:, (ט) [כדתנן רש"ש], (י) [כלים פכ"ה מ"ו], (כ) [ע"ב], (ל) ס"א עכי דעבר בבל יראה בבל יראה לא לא עבר, (מ) בס"א: לבערו, (נ) [דף יג.], (ס) [וס"ע תרומות נמי: ב"ק קנח. ד"ה הכרעה],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין הכרעת וכו' בין בשדה תשפך חבל וכ"ה:

גליון הש"ם

בתוס' ליטא. אף לפי המסקנא. עי' מיר דף ב' ע"ב תד"ה ליתא:

מוסף תוספות

א. שיש שום סברא. תוס' הרא"ש. ב. דאז הוה משמע שיש קצת סברא לחלק אלא אינו נראה להם לחלק הלכן המכריע שחלק הלכה כמותו שגם החולקים עצמם היה קצת בדעתם לחלק. שם. ג. פלוגתא דר"מ ור' יהודה דאוכלין כל ארבע. תוס' שאנץ. ד. שלא גילו הראשונים דעתם לחלק בין תרומה לחולין. שם. ה. כשאין המכריע בדורו של חולקין, דכל שלא אמרה בפניהם לא מקריא הכרעה. מי' הר"ן. ו. לב"ש ולב"ה. תוס' ר"פ. דר' יוסי אביו של ר' ישמעאל היה דור ג' לרוב"ז שהיה מתלמידי בית הלל. תוס' הרא"ש. ז. (ו)[ד]אם איתא שעובר בבל יטמין מאי קא פריך וניבטלה מה מועיל ביטול זה למה שעבר כבר. שם. ח. [ד]הכא בחתול וחיה בת תרבות הבית ובקרן זוית. מהר"ם אלגזי. לפי שנותנין לה לאכול כל שבעה. תוס' הרא"ש. ט. דלא בת תרבות היא. מהר"ם אלגזי.

מוסף רש"י

אין הכרעה שלישית מכרעת. טעם עצמן אתה אומר ולא כדברי אחד מהן, שבשניהם לא הזכירו בית ושדה, והיכי דמי הכרעה, כגון אי סוה תני ב"ש בין בטמאת בבית בין בשדה תשפך הכל, וב"ה אומרים בין בבית ובין בשדה תעשה זלוף, דטעמא דתרוייהו הקמכרע וסוו לסו לגבי בית תרי ולגבי שדה תרי והלכתא כתרי, שאין עומדין דברי יחיד במקום שנים, דאחרי רבים לסטות כתיב, כי הכא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת כט.) אבל הכא דאיכא לא נלו דעתייהו דליהוי שוס חילוק בין בית לשדה, טעמא דבשניהם קאמר (ב"ק קטז.) וכשהם אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית, אפילו אמלגעת היא ביניהם, אין לו הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית, דהכרע לשון כף מאזנים הוי, בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר אז בתרי אם ובתרי זה (חולין קלז. ע"ש) אז: כל הכרעה שהיא בתקלת דברי זה ותקלת דברי זה אינה הכרעה עד שתהא כולה כדברי אחד מהן, דהכרעה לשון שיקול, בשוקל דברי שנים יותר מאחד (נזיר נג.).

הדרן עלך אור לארבעה עשר

אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש. ולא תמיהן עד תחלת שבע שהוא אסור מן התורה, לפי שאדם טועה בשעה (לעיל ד:) ותפ"ג דכל שעה בשית מלתוריתא שריא, גזור רבנן עליה דילמא טעי וסבור על הסברעת שהיא שביעית, אבל אחמשית לא טעי למימר על הסברעת שהיא חמשית ומותר (לעיל יא:). **ר' יהודה אומר.** טועה אדם יותר מבאן ולריך להתרחק מן הבעירה יותר ולא יאכל מעוף הרבע ומעלה (לעיל ד:). **ותולין כל חמש.** לא אוכלין ולא שורפין, כלומר אין לריך לשרוף, ומתלין הוא שבו בבל אחמשית בחמשה לא אוכלין ולא שורפין, ומיהו לשרוף אינו לריך ומתלין לבטמתו, אבל שבת אחמשית אינו לריך לבטמתו כל חמש, אבל הוא לא יאכל (שם) דטעי וסבור על שביעית שהיא חמישית